

Алла ПАВЛОВА,
orcid.org/0000-0001-6214-8738
кандидат філологічних наук, доцент,
докторантка кафедри фольклористики
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Ірпінь, Україна) *Lypen.pavlpva@ukr.net*

КОНЦЕПТУАЛЬНО-РИТОРИЧНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРУВАННЯ ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕКСТУ (НА ПРИКЛАДІ НЕОБРЯДОВОЇ УСНОЇ ПОЕЗІЇ)

У статті досліджуються риторичні імперативи, представлені в текстах необрядового ліро-епічного фольклору. В сучасних наукових студіях представлено кілька типів імперативу. Вони вирізняються як особливі когнітивні структури, на яких основане лінгвістичне відтворення узагальненої, цілісної ідеї імперативу. За своєю сутністю види імперативу є фактично моделями мовленнєвої дії. Серед них окреслюється низка базових: власне імператив, тобто наказовий спосіб; умовний імператив, тобто умовний спосіб; оптативний імператив; невідзначений імператив; оповідальний імператив; поступальний імператив.

Аналіз фольклорних текстів дає змогу віднайти також і питальні імперативи, які передбачають певну позицію до роздумів, дій, виявлення різноманітних емоцій, підставу для осмислення сутності конкретного вчинку, події, ролі учасників комунікативної ситуації, а також важливих ідеологем життя.

Питальні риторичні конструкції виконують важливу роль у розкритті сутності концептів «правда», «добро», «справедливість», які є семантично і контекстуально близькими. У таких синтаксичних конструкціях представлена також вербалізація концептів родинного характеру: «батько», «мати», «брат», «сестра», «донька», «син». Відповідь на імперативні запитання зазвичай буває синхронною в комунікативному аспекті, темпорально релевантною, містить семантику ревізування власного вчинку, порівняння з колом суспільних морально-етичних цінностей. Це можна простежити на прикладі текстів народних дум, де питальні конструкції постають своєрідними репрезентаторами сутності моральних імперативів, зокрема, імперативу справедливості.

У фольклорних текстах наявні різні види імперативних запитань, які можуть не містити мовної відповіді, однак їхня семантика містить її фольклорну проєкцію, спонукає до активізації екзистенційної свідомості в плані об'єктивної оцінки представленої ситуації, а також заклик до її змін.

Ключові слова: *необрядовий ліро-епічний фольклор, фольклорний текст, пісня, комунікативна одиниця, імператив, когнітивні структури, стильова ознака.*

Alla PAVLOVA,
orcid.org/0000-0001-6214-8738
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Doctoral Student of the Department of Folklore Studies
of the National Institute of Philology of Taras Shevchenko
Kyiv National University
(Irpin, Ukraine) *Lypen.pavlpva@ukr.net*

CONCEPTUAL AND RHETORICAL PRINCIPLES OF STRUCTURING FOLKLORE TEXT (ON THE EXAMPLE OF NON-CEREMONIAL ORAL POETRY)

The article examines the rhetorical imperatives presented in the texts of non-ritual lyric-epic folklore. In modern scientific studies, several types of imperative are presented. They stand out as special cognitive structures on which the linguistic reproduction of the generalized, integral idea of the imperative is based. By their nature, imperative types are actually models of speech action. Among them, a number of basic ones are outlined: the imperative itself, that is, the command method; conditional imperative, i.e. conditional mode; optative imperative; indefinite imperative; narrative imperative; transitive imperative.

The analysis of folklore texts also makes it possible to find interrogative imperatives, which provide a certain suggestion for thinking, actions, revealing various emotions, a basis for understanding the essence of a specific act, event, role of participants in a communicative situation, as well as important ideologues of life.

Interrogative rhetorical constructions play an important role in revealing the essence of the concepts "truth", "goodness", "justice", which are semantically and contextually close. Such syntactic constructions also present

the verbalization of family concepts: "father", "mother", "brother", "sister", "daughter", "son". The answer to imperative questions is usually synchronous in the communicative aspect, temporally relevant, contains the semantics of revising one's own act, comparison with the circle of social moral and ethical values. This can be traced on the example of the texts of popular opinions, where interrogative constructs appear as peculiar representatives of the essence of moral imperatives, in particular, the imperative of justice.

In folklore texts, there are various types of imperative questions, which may not contain a linguistic answer, but their semantics contains its folklore projection, encourages the activation of existential consciousness in terms of an objective assessment of the presented situation, as well as a call for its changes.

Key words: *non-ritual lyric-epic folklore, folklore text, song, communicative unit, imperative, cognitive structures, stylistic feature.*

Постановка проблеми. Важливою складовою антропологічної моделі традиційного необрядового ліро-епосу є система імперативів, зокрема, естетичних, морально-етичних, християнських та риторичних. Оскільки на формування фольклорного тексту впливає низка різних чинників, то стильова ознака постає проміжною ланкою між екстралінгвістичною та власне лінгвістичною сферами. Її амбівалентний характер виявляється через зв'язок із основою стилю, а також із системою використаних мовних засобів. У ході аналізу фольклорного твору виокремлюються магістральні стильові риси: традиційність, узагальненість, художня конкретизація специфічного характеру, відмінна від художнього тексту. Постає проблема осмислення концептуально-риторичних засад фольклорного тексту, окреслення ролі імперативів у об'єктивації фольклорної ідеї життєвого сенсу особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню риторичних імперативів присвячено праці сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців: С. Іхари, М. Асано, О. Філатової, С. Гузенко, О. Даскалюк, М. Вінтоніва, К. Бортун, А. Омельченко тощо. Розлогий науковий аналіз сутності та визначальних ознак імперативу представлений у роботі японських лінгвістів С. Іхари, М. Асано. У статті «Риторичні імперативи: вираження антипреференцій» (2020) учені досліджують такі моделі мовленнєвої взаємодії, де за використання наказової форми без будь-якого заперечення мовець не вимагає реалізації наказу, а скоріш за все, передає певний відтінок заборони або скарги. Простудійовані риторичні імперативи лінгвісти вважають специфічними комунікативними одиницями: вони містять вказівку на те, що зміст пропозиції є загально обґрунтованим відповідно до риторичного запитання, і, водночас, автор риторичного імперативу наділений своєю антиперевагою до змісту висловлювання над альтернативним.

На відміну від попередніх дослідників, які зосереджують увагу на риторичних запитаннях, С. Іхари та М. Асано подають уніфікований облік

риторичних і нериторичних мовленнєвих актів. У наведеній праці мовознавці визначають риторичні імперативи як «висловлювання, які мають наказову форму, але передають деякі антиімперативні властивості» (Ihara, Asano, 2020: 377). Японськими вченими використано таблицю Д. Фаркаса та К. Брюса з орієнтацією на базові компоненти:

- спільна підстава (набір усіх пропозицій, які прийнятні всіма учасниками дискурсу);
- зобов'язання дискурсу (для всіх учасників дискурсу існує набір пропозицій);
- стек запитань (наборів пропозицій), найвищий елемент якого на цей момент розглядається;
- проєктуальний набір (набір усіх елементів, які можуть бути отримані шляхом додавання відповідного елемента до поточного) (Farkas, Bruce, 2010: 82–83).

Вітчизняні вчені М. Вінтонів, Т. Вінтонів та К. Бортун у статті «Функційно-семантичне поле категорії імператива в публіцистичному дискурсі: проблеми визначення структури та опису» (2022) проаналізували прагматику та базові ознаки імперативів у текстах публіцистичного стилю. Це дослідження уможливило фіксацію семантики імперативності на всіх колах поля в сучасній українській мові. Порівнюючи конституенти лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів, лінгвісти окреслили будову самого поля імперативу, особливості структурування та кількісні показники пластів. Зазначена праця вирізняється широкою джерельною базою: використано 5000 імперативних одиниць із сучасних текстів публіцистичного стилю та інтернет-ресурсів. Автори акцентують, що «імперативу не притаманна постійна семантична структура, у якій можуть змінюватися лиш показники особи і числа. Специфіка категорії особи в імперативі полягає в тому, що у всіх імперативних формах обов'язково наявні ролі мовця і адресата, які утворюють межі імперативної ситуації, – прескриптора і виконавця прескрипції» (Вінтонів та ін., 2022: 428).

Результати досліджень проілюстровані низкою таблиць із кількісними показниками: ядро категорії імперативності; приядерні вияви імпера-

тивності; імперативні вияви ближньої периферії; периферійні вияви імперативності (синтаксичні показники); периферійні вияви імперативності (морфологічні показники), а також польова структура імперативу публіцистичного дискурсу (Вінтонів, Бортун: 2022: 428; 430; 431; 434; 435).

Українська лінгвістка О. Даскалюк присвятила проблемі риторичного імперативу низку нових публікацій. Серед них – «Контекстний аналіз комунікативних ситуацій волевиявлення (на матеріалі роману «Монолог перед обличчям сина» Михайла Івасюка) (2020). У роботі представлено аналіз мовних засобів спонування в плані текстотвірних можливостей, а також досліджено значення комунікативної ситуації волевиявлення в репрезентації художнього образу. У визначенні поняття волевиявлення дослідниця апелює до тих учених, які вважають мовленнєву дію розлогішою, ніж імператив: окрім спонукальної ситуації, спрямованої на адресата або інших учасників комунікативного акту, до неї віднесено також самоспонування. Таким чином, авторка акцентує на пріоритетності позиції мовця у моделі волевиявлення, беручи до уваги надання дозволів і прохань (Даскалюк, 2020: 164).

На прикладі комунікативних ситуацій із життя Володимира Івасюка, О. Даскалюк резюмує, що вербалізація волевиявлення розкриває намір автора в кількох аспектах:

- показати стосунки між мовцем та реципієнтом спонування («тикання», «викання», підбір лексем, граматичних форм);
- підкреслити реакцію героя на ситуацію, що склалася;
- передати традиції комунікації не лише певного народу (етнографічної групи тощо), а й певної історичної доби (Даскалюк, 2020: 165).

Таким чином, у сучасних наукових студіях представлено дефініції, змістовий та статистичний аналіз риторичних імперативів на прикладах розмовного, художнього, публіцистичного та інших стилів. Ученими запропоновано структуру риторичного імперативу, взято до уваги антиімперативні властивості спонукальних висловлювань.

Метою статті є аналіз імперативних конструкцій, зокрема питальних, на прикладі текстів українського традиційного ліро-епічного фольклору. **Завдання** – з'ясувати роль риторичних імперативів у процесі утвердження аксіологічних домінант та реалізації магістральних функцій фольклорного твору.

Виклад основного матеріалу. Імперативні конструкції відіграють важливу роль у реалізації низки функцій творів необрядового ліро-епічного

фольклору, зокрема ціннісно-орієнтаційної, естетичної, гносеологічної. Вітчизняні лінгвісти вважають імперативом таку комунікативну одиницю, «за допомогою якої мовець спонукає адресата мовлення до здійснення / нездійснення певних дій, які, на думку мовця, є потрібними чи можливими на певний часовий момент післякомунікативної дійсності» (Даскалюк, 2020: 11).

Сучасні мовознавці виокремлюють різні типи імперативів, зокрема, обов'язковий, бажаний, а також оптатичний, невизначений, умовний, прямий та непрямий. Наявність паралельних класифікацій оприявнює амбівалентність значень самого поняття «імператив», здебільшого ґрунтуючись на лексичному або семантичному підходах. Наказовий спосіб дієслова вважається одним із методів передачі імперативних значень, а сам термін «імператив» є значно ширшим через реалізацію у кількох ракурсах: і в лексичному, і в граматичному (Cleo, 2012: 52-58; Corinne, 2013: 149-150).

Водночас, специфіка імперативу як дієслівної форми виокремлюється відповідно до різновиду висловлювання та комунікативної ситуації. З-поміж різних спроб класифікації вирізняється робота американського вченого Дж. Р. Серля, котрий визначає кілька типів іллокутивних актів:

- асертиви як ствердження будь-якого виду;
- директиви як повеління, благання, запрошення, пораду, запитання тощо;
- комісиви як обіцянки;
- експресиви як вираження почуттів, наприклад, вибачення, привітання, подяки тощо;
- декларативи як мовні акти за фактом їхнього учинення, які каузують певні зміни в зовнішньому світі. Водночас, саме мовні акти містять перформативні дієслівні форми (Searle, 1979: 1–29).

Аналіз фольклорних текстів дає змогу віднайти також і питальні імперативи, які передбачають певну пропозицію до роздумів, дій, виявлення різноманітних емоцій, підставу для осмислення сутності конкретного вчинку, події, ролі учасників комунікативної ситуації, а також осмислення важливих ідеологем життя. Очевидно, що в процесі моделювання кожного запитання закладена імперативність відповіді. Поряд із тим, кожне запитання актуалізує систему взаємодії транслятора та реципієнта, передбачаючи певні зміни в об'єктивній реальності. Це може бути як близькою, так і віддаленою перспективою.

Після таких імперативних запитань слідує мовна відповідь, наявна в тексті фольклорного твору. Це можна простежити на прикладі баладних пісень. Українська балада заснована на драматичній та трагічній сюжетіці, інколи

використовує фантастичні та міфічні елементи, відображає гострі напружені конфлікти в особистому та суспільному житті та фатальні збіги обставин, тому концепти розкриваються в негативному ключі з градацією почуттів: туга – розлука – розпач – горе – смерть («Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить», «Козака несуть і коня ведуть»). Міфічні та фантастичні сюжети свідчать про освоєння фольклору інших народів та часто є запозиченими, це відображає формування народної творчості в межах загальноєвропейського та світового контекстів. Наприклад, міфологічна опозиція хаосу – космосу має продовження в українській фольклорній традиції (Teleutsia et al., 2022: 44).

У баладній пісні «Ой мав мене мій батечко одну єдиничку», наприклад, реальне переплітається з ірреальним, фізичне з метафізичним. Мати звертається до померлої доньки, відповідь якої сповнена складним етико-філософським змістом, експресивністю, семантично ідентифікованою з осудом, пересторогою, інтенцією справедливості. Таким чином, питальні риторичні конструкції виконують важливу роль у вербалізації концептів «правда», «добро», «справедливість», які є семантично і контекстуально близькими. Завдяки таким синтаксичним моделям представлена також вербалізація концептів родинного характеру: «батько», «мати», «брат», «сестра», «донька», «син». Прикладом може слугувати епізод із баладного твору про вбивство чоловіком дружини:

Ой чом же ти, **моя дочко**, йому не вгодила,

Що вже твоя кривця землю сполонила?

– Угоджала, **моя мамко**, – не могла вгодити, –

Буде йому, **моя мамко**, сам Господь платити!
(Балади, 1987: 152).

Концепти «батько», «мати», часто використовували у весільних піснях, є домінантою художньої макросфери родинно-побутового фольклору. Водночас, однією з форм вияву є звертання до матері Божої та прославлення Бога на початку твору: наприклад «благослови, боже, і отець, і мати». Концептуальне поле весільної драми широкіше: від туги за дівочим життям, родиною, тривогою за майбутнє – до величання наречених, батьків та гостей, створення святкового та піднесеного настрою, тобто наявні водночас і позитивні, і негативні характеристики (Teleutsia et al., 2022: 44).

Звертання нареченої-сироти сповнене емоціями болу, тривоги, переживань водночас:

Ой **устаньте, мамко**,

Най на вас поклоню,

Та й **поблагословіть**

Свою рідну **доню**» (Закарпатські, 1962: 34).

Концепти «батько», «мати» у текстах обрядового фольклору, як і необрядового, асоціативно поєднані з поняттям любові, милосердя, мудрості, добра, духовного оберегу. Відповідь на імперативні запитання зазвичай буває синхронною в комунікативному аспекті, темпорально релевантною, містить семантику ревізування власного вчинку, порівняння з колом суспільних морально-етичних цінностей. Це можна простежити на прикладі текстів народних дум, де синтаксичні конструкції сприяють розкриттю сутності моральних імперативів, зокрема, імперативу справедливості:

«Як ми будем, братіку, до отця, до матки прибувати,

як ми їм будем повідати?

Будем ми, брате, по правді казати, –

буде нас отець-мати проклинати;

а будемо ми, брате, перед отцем, перед маткою лгати, –

так буде нас Господь милосердний і видимо, й невидимо карати» (Ревуцький, 1919: 119).

У фольклорних текстах наявні різні види імперативних запитань, які можуть не містити мовної відповіді, однак їхня семантика може включати її проєкцію, спонукати до активізації екзистенційної свідомості в плані об'єктивної оцінки особливої людської реальності або соціальної ситуації, а також заклик до її змін. Увесь комплекс поетичних засобів необрядового ліро-епічного твору, включаючи синтаксичні конструкції, підпорядкований реалізації низки магістральних функцій фольклорного твору, зокрема ціннісно-орієнтаційної. У таких стилістичних формах відображено також високий рівень експресивності, пов'язаної з болем за долю своєї країни, свого багатостраждального народу:

Україно, Україно, чом купаєшся в крові?

Із-за тебе, Україно, гинуть хлопці молоді (Бойківські, 2021: 424).

Щодо синтаксичної парадигми, під імперативами розуміють такі структури, які безпосередньо спрямовані на адресата мовлення. За допомогою різноманітних синтаксичних форм розкривається відкрита чи прихована сутність авторської інтенційності, його своєрідне бачення світу, почуття, переживання, пріоритетність уподобань, ієрархія цінностей як морально-етичного, так і естетичного характеру.

У текстах усної необрядової поезії імперативна одиниця може оприявнюватися як результат реалізації багатогранного творчого потенціалу наратора з метою чуттєвого сприйняття інформації усіма учасниками комунікативного процесу. Високий рівень емотивності фольклорного твору сприяє переконанню у важливості констатацій,

які виокремлюються автором-інтерпретатором як життєво необхідні. Завдяки імперативним конструкціям здійснюється багатогранний вплив на реципієнта. За тлумачним словником, вплив – це «дія, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета» (Словник, 1970: 751). Цей вплив спрямовано на конкретний об'єкт, і його метою, передусім, є зміна реальності. Наведемо приклад повстанської пісні «Там у Пеньках, на хуторі, під лісом», де представлено риторичні імперативи:

Витяг пістоль дрозжачою рукою –
голову тяжко ранить
І крикнув: «Хлопці, **боріться** завзято,
щоб рабами не вмирать!»
(Літопис, 1996–1997: 285).

У текстах необрядового ліро-епічного фольклору вплив риторичних імперативів безпосередньо зорієнтований на свідомість адресата, а ефект комунікативних прийомів виявляється в різних формах: зміна психологічного стану реципієнта,

уявлення про світобудову, осмислення дилеми людина – світ, ставлення до певних подій, особистостей, реалій буття тощо.

Висновки. Риторична особистість у традиційному ліро-епічному творі розуміється в цьому контексті своєрідною моделлю особливостей вербальної поведінки, в якій репрезентовано коло ціннісних імперативів. Сутність кожного образу розкривається через систему риторичних імперативів, які можуть бути представлені у формі запитання, наказу, перестороги, прохання, настанови, побажання, ствердження тощо. Через інтенції схвалення/осуду/нейтральності сприйняття суб'єктів та явищ буття відбувається ідентифікація параметрів антропологічної моделі ліро-епічного фольклору.

Перспективи подальших розвідок. Комплексне дослідження антропологічної моделі ліро-епічного фольклору передбачає подальший аналіз різних типів імперативів, зокрема наказу, прохання, перестороги, заборони, поради тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балади / упор. і прим. О. І. Дея та А. Ю. Ясенчук. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1987. 319 с.
2. Бойківські народні пісні / записи та впорядкування Василя Сокола. Львів, 2021. Т. 2. 592 с.
3. Vintoniv M. Vintoniv T. Bortun K. The Functional-Semantic Field of the Imperative Category in Journalistic Discourse: Problems of Structure Definition and Description. *Studia Slavica*. 2022. (65(2)), pp. 425–437.
4. Даскалюк О. Контекстний аналіз комунікативних ситуацій волевиявлення (на матеріалі роману «Монолог перед обличчям сина» Михайла Івасюка). *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2020. Вип. 23. С. 164–170.
5. Закарпатські народні пісні / упор., передмова та прим. З. І. Василенко. Київ, видавництво АН УРСР, 1962. 371 с.
6. Літопис Української Повстанської Армії. Т. 25. Пісні УПА. Зібрав і зредагував Зеновій Лавришин. Торонто – Львів: вид-во «Літопис УПА». 1996–1997. 556 с.
7. Ревуцький Д. Українські думи та пісні історичні. Київ: Вид. Т-ва «Час» у Києві, 1919. 273 с.
8. Словник української мови: [в 11 т.] / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.), А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк та ін. Київ: Наукова думка. Т. 1: А–В / ред. тому: П. Й. Горещкий, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк та ін. 1970. 799 с.
9. Cleo Condoravdi and Sven Lauer. Imperatives: meaning and illocutionary force Stanford University Empirical Issues in Syntax and Semantics 9. Sous la direction de Christopher Piñón. Décembre 2012, pp. 37–58.
10. Corinne D. Les réalisations des actes de langage directifs dans les Manières de langage du XIVe siècle. *Diachroniques. Revue de Linguistique française diachronique*, 2013, 3, pp. 149–175.
11. Farkas D. Bruce K. On reacting to assertions and polar questions. *Journal of Semantics* 27, 2010, pp. 81–118.
12. Ihara S. Asano M. Rhetorical imperatives: expressing anti-preferences. *Proceedings of Sinn und Bedeutung* 24, 2020. vol. 1, pp. 377–391
13. Searle J. R. A taxonomy of illocutionary acts / Searle J. R. *Expression and Meaning*. Cambridge etc.: Cambridge University Press, 1979. PP. 1–29.
14. Teleutsia V. Pavlova A. Sydorenko L. Tilniak N. Kapliienko-Iliuk Y. & Venzhynovych N. Mode of Understanding the Terms «Concept» and «Folklore Concept» in Modern Humanities. *Studies in Media and Communication*. Published by Redfame Publishing. 2022. Vol. 10. No. 3, pp. 40–46. URL: <http://smc.redfame.com>.

REFERENCES

1. Balady (1987) [The Ballads] / upor. i prym. O. I. Deia ta A. Yu. Yasenчук. Kyiv: Vydavnytstvo khudozhnoi literatury «Dnipro» [in Ukrainian].
2. Boikivski narodni pisni (2021) [The Boykiv folk songs] / zapysy ta vporiadkuvannia Vasyliia Sokola. Lviv. T. 2 [in Ukrainian].
3. Vintoniv M. Vintoniv T. Bortun K. (2022). The Functional-Semantic Field of the Imperative Category in Journalistic Discourse: Problems of Structure Definition and Description. *Studia Slavica*. 65(2), 425–437.
4. Daskaliuk O. (2020). Kontekstnyi analiz komunikativnykh sytuatsii volevyavlennia (na materialii romanu «Monoloh pered oblychchiam syna» Mykhaila Ivasiuka) [Contextual analysis of communicative situations of expression of will (on

the material of the novel «Monologue in the Face of the Son» by Mykhailo Ivasyuk). *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*. Seria: Filolohiia. 23, 164–170 [in Ukrainian].

5. Zakarpatski narodni pisni (1962) [Transcarpathian folk songs] / upor., peredmovna ta prym. Z. I. Vasylenko. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR [in Ukrainian].

6. Litopys Ukrainskoi Povstanskoi Armii (1996–1997) [Annals of the Ukrainian] / Insurgent Army. T. 25. Pisni UPA [The UPA songs]. Zibrav i zredahuvav Zenovii Lavryshyn. Toronto – Lviv: vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

7. Revutskyi D. (1919). Ukrainski dumy ta pisni istorychni [The Ukrainian poems and songs are historical]. Kyiv: Vyd. T-va «Chas» u Kyivi [in Ukrainian].

8. Slovnyk ukrainskoi movy (1970) [The Dictionary of the Ukrainian language]: [v 11 t.] / AN URSS, In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; / red. kol.: I. K. Bilodid (hol.), A. A. Buriachok, H. M. Hnatiuk ta in. Kyiv: Naukova dumka. T. 1: A – V / red. tomu: P. I. Horetskyi, A. A. Buriachok, H. M. Hnatiuk ta in. [in Ukrainian].

9. Cleo Condoravdi and Sven Lauer (2012). Imperatives: meaning and illocutionary force Stanford University Empirical Issues in Syntax and Semantics 9. *Sous la direction de Christopher Piñón*. Décembre, 37–58.

10. Corinne D. (2013). Les réalisations des actes de langage directifs dans les Manières de langage du XIVe siècle. Diachroniques. [The realizations of directive speech acts in the manners of speech of the fourteenth century. diachronic] *Revue de Linguistique française diachronique*, nu. 3, 149–175. [in French]

11. Farkas D. and Bruce K. (2010). On reacting to assertions and polar questions. *Journal of Semantics*. 27, 81–118.

12. Ihara S. Asano M. (2020). Rhetorical imperatives: expressing anti-preferences. *Proceedings of Sinn und Bedeutung*. 24, 1, 377–391.

13. Searle J. R. (1979). A taxonomy of illocutionary acts / Searle J. R. *Expression and Meaning*. Cambridge etc. : Cambridge University Press, 1–29.

14. Teleutsia V. Pavlova A. Sydorenko L. Tilniak N. Kapliyenko-Iliuk Y. & Venzhynovych N. (2022). Mode of Understanding the Terms «Concept» and «Folklore Concept» in Modern Humanities. *Studies in Media and Communication*. Published by Redfame Publishing. 10, 3, 40–46. URL: <http://smc.redfame.com>.